

HÖGSTA DOMSTOLENS

BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 29 juni 2009

Ö 3573-07

KLAGANDE

Bilstugan i Malmö Aktiebolag, 556510-0442

Box 20522

200 74 Malmö

Ombud: Advokat JH

MOTPART

If Skadeförsäkring AB (publ), 516401-8102

Västra Varvsgatan 19

201 20 Malmö

Ombud: Försäkringsjuristerna JP och MS

SAKEN

Rättegångskostnader

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut den 29 augusti 2007 i mål

Ö 467-07

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen lämnar överklagandet utan bifall.

Bilstugan i Malmö Aktiebolag skall ersätta If Skadeförsäkring AB för dess rättegångskostnader i Högsta domstolen med femtusenfyrahundra (5 400) kr, avseende arbete, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilstugan i Malmö Aktiebolag (Bilstugan) har yrkat att Högsta domstolen sätter ned det belopp som bolaget skall förpliktas att ersätta If Skadeförsäkring AB (If) med till 50 859 kr. Bilstugan har vidare yrkat att Högsta domstolen befriar bolaget från skyldigheten att utge ersättning för Ifs rättegångskostnader i hovrätten.

If har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Sedan Bilstugan väckt talan mot If och Bilstugans eventuella fordran på If i en mellandom befunnits preskriberad återkallade Bilstugan sin talan i tingsrätten. If yrkade ersättning för rättegångskostnad med 169 618 kr. Av

detta belopp avsåg 149 400 kr arbete (83 timmar à 1 800 kr), 10 800 kr tidsspillan (6 timmar à 1 800 kr) och 9 418 kr utlägg. Tingsrätten skrev av målet och tillerkände If begärd ersättning. Bilstugan yrkade i hovrätten att rättegångskostnaderna till If skulle sättas ned till 50 859 kr. Hovrätten har i det överklagade beslutet fastställt tingsrättens beslut.

Arbetet med Ifs talan i tingsrätten utfördes av en av Ifs egna anställda jurister och frågan i målet är hur ersättningen för detta arbete skall bestämmas. If anser sig ha rätt till skäligt ombudsarvode medan Bilstugan gör gällande att If endast kan få ersättning för sina faktiska kostnader.

Bilstugan har vitsordat de av If angivna uppgifterna såvitt avser tidsåtgången för arbete och tidsspillan. Det av Bilstugan medgivna beloppet har beräknats med utgångspunkt i Juseks lönestatistik 2006 för en jurist med arbete inom den privata sektorn i Stockholm men inte på advokatbyrå, jämte kostnaden för arbetsgivaravgifter och lönebikostnader. Dessa uppgifter medför enligt Bilstugan att månadskostnaden för Ifs jurist kan beräknas till 75 349 kr vilket motsvarar ungefär 470 kr per arbetad timme.

Enligt 18 kap. 8 § rättegångsbalken skall ersättning för rättegångskostnad fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall enligt samma lagrum också utgå för partens arbete och tidsspillan i anledning av rättegången. En förutsättning för sådan ersättning är att det rör sig om arbete eller tidsspillan som direkt påkallats av rättegångens förberedande och utförande. För att ersättning skall utgå för arbete krävs inte att detta har utförts av

parten själv. Det kan ha verkställts av hans eller hennes personal eller av annan för partens räkning. (Se SOU 1938:44 s. 238 och NJA 1991 s. 28.)

Vid bestämmande av ersättning för rättegångskostnad gäller som en allmän utgångspunkt att det är den verkliga kostnaden som skall ersättas (se bl.a. Gärde m.fl., Nya rättegångsbalken, 1949, s. 212). Det torde emellertid i många fall vara förenat med mycket stora svårigheter att i ett enskilt mål någorlunda exakt fastställa den verkliga kostnaden för en part som använt egen anställd personal för arbetet med processen. Åtminstone när det som här gäller ett företag med egna anställda jurister för vilka processföring får förutsättas vara en av huvuduppgifterna skulle det inte innebära ett rättvist resultat att enbart utgå från företagets lönekostnader för den jurist som fört talan i målet. Lokal- och kontorskostnader liksom kostnader för olika administrativa funktioner och för utbildning tillhör sådana kostnader som i dessa fall måste kunna beaktas. För att slå ut sådana kostnader på ett enskilt mål skulle parten tvingas till att göra omfattande och mer eller mindre osäkra bedömningar och beräkningar, som skulle tynga rättegången.

För fall då utredning om de verkliga kostnaderna inte föreligger skulle ett alternativ kunna vara att utgå från den timkostnadsnorm som regeringen enligt 27 § första stycket rättshjälpslagen (1996:1619) fastställer som utgångspunkt för beräkning av ersättning till bl.a. rättshjälpsbiträden. Denna norm har dock ett helt annat syfte (jfr t.ex. NJA 1993 s. 114). Närmare till hands får anses ligga att utgå från vad en måttlig kostnad för ett externt ombud skulle ha uppgått till (jfr Welamson i SvJT 1969 s. 942). Detta innebär att ett sådant belopp i här aktuella fall får presumeras motsvara den verkliga kostnaden och att ersättning skall utgå med detta belopp om det bedöms skäligt.

Det sagda innebär att i en situation som den förevarande, där utredning om de verkliga kostnaderna inte föreligger, ersättningen skall bestämmas med utgångspunkt i vad en måttlig kostnad för ett externt ombud skulle ha utgjort. Det saknas med denna utgångspunkt anledning att ifrågasätta den av If yrkade timkostnaden. Om antalet timmar för arbete och tidspillan samt ersättning för utlägg råder inte tvist. De av If yrkade rättegångskostnaderna får således anses vara skäligen påkallade för tillvaratagande av Ifs rätt. Bilstugans överklagande skall därför lämnas utan bifall.

Vid denna utgång skall Bilstugan svara för Ifs rättegångskostnader i Högsta domstolen. Den yrkade ersättningen är skälig.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Dag Victor (skiljaktig), Ann-Christine Lindeblad, Per Virdesten (referent) och Lena Moore
Föredragande revisionssekreterare: Sara Rosén

Justitierådet Dag Victor är skiljaktig och anför:

”Av 18 kap. 8 § rättegångsbalken framgår att skyldigheten enligt 1 § samma kapitel för den part som tappar ett mål att ersätta motparten för dennes rättegångskostnad avser de faktiska kostnaderna i sin helhet med den begränsningen att kostnaderna skall ha varit skäligen påkallade för att ta tillvara partens rätt. I allmänhet är det kostnaden för ombud som dominerar rättegångskostnadsanspråken. I de fall då parten processat med hjälp av ett fristående ombud bereder bedömningen av den faktiska kostnaden regelmässigt inte några särskilda problem. Den uppgår till det arvode som ombudet debiterat parten. Däremot är det inte ovanligt att invändningar riktas mot skäligheten av detta arvode. Invändningarna kan avse såväl omfattningen av det arbete som ombudet utfört som nivån på den ersättning som han begärt för detta.

I det nu aktuella målet har If inte haft några särskilda kostnader för ombudsarvode eftersom det ombud som utfört bolagets talan varit en i bolaget anställd jurist som inte erhållit någon särskild ersättning för sitt arbete i målet. Klart är emellertid att If har rätt till ersättning för den faktiska kostnad som ombudets arbete inneburit. If har begärt ersättning med utgångspunkt från hur många timmars arbete som lagts ned på målet och en uppgiven timkostnad om 1 800 kr.

Bilstugan har vitsordat den angivna tidsåtgången men mot ersättningsanspråket invänt att Ifs timkostnad är lägre än den som If uppgivit. Bilstugan har med utgångspunkt från ett för ombudet antaget löneläge vitsordat en timkostnad om cirka 470 kr.

Frågan i målet är enligt vilka principer frågan om storleken på de faktiska rättegångskostnaderna skall bedömas i ett fall som det aktuella och inte om den av If begärda ersättningen från en eller annan utgångspunkt skulle kunna bedömas vara skälig i sig.

Av 18 kap. 14 § rättegångsbalken framgår att den som vill ha ersättning för rättegångskostnader skall uppge vad kostnaden består i. If har i målet inte lämnat några andra uppgifter som ger möjlighet att bedöma den faktiska kostnaden än omfattningen av arbete och tidsspillan. If har motiverat detta med att det skulle föra för långt om If i varje mål skulle behöva göra en beräkning av de faktiska kostnaderna och att en sådan torde vara svår – om inte omöjlig – att göra. If har i sammanhanget pekat på andra kostnader än lönekostnader – som för lokal, datatjänster och administration m.m. – som måste beaktas vid en bedömning av de faktiska kostnaderna.

I likhet med majoriteten är jag av den uppfattningen att åtminstone när det som här gäller ett företag med egna anställda jurister för vilka processföring får förutsättas vara en av huvuduppgifterna så måste ersättningen för rättegångskostnader beräknas med beaktande av även andra kostnader än de rena lönekostnaderna för ombudet. Detta utesluter dock inte att lönekostnaden normalt torde vara den för bedömningen naturliga utgångspunkten och också dominerande faktorn. Att det inte finns något självfallet svar på i vilken utsträckning andra kostnader bör ses som faktiska kostnader i ett mål utgör inte skäl för att överge den principiella utgångspunkten att ersättningsrätten är begränsad till den faktiska kostnaden även om tillämpningen måste ske med användning av förhållandevis grova schabloner.

En enligt min mening naturlig utgångspunkt för bedömningen är den timkostnadsnorm som bl.a. i allmänhet tillämpas när det gäller ersättning till

rättshjälpsbiträde enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Timkostnadsnormen, som för närvarande uppgår till 1 104 kr, är avsedd att motsvara en genomsnittlig kostnad per timme för advokatverksamhet (jfr t.ex. Renfors & Sverne Arvill, Rättshjälpslagen, 2 uppl. 2006, s. 146). Normen är beräknad utifrån ett antagande om andelen debiterbar tid i verksamheten och med beaktande av lönekostnader och lönebikostnader för jurister och för biträden samt lokalkostnader och övriga kostnader som kostnadskomponenter (se t.ex. DV-RAPPORT 2006:1, Uppföljning av metoden för beräkning av timkostnadsnormen, för en närmare redovisning av de olika komponenternas relativa vikt, antagna lönenivåer och andra för beräkningen relevanta faktorer).

Uppenbart är att det kan finnas olika omständigheter, och då främst lönesättningen för de jurister inom ett företag som uppträder som ombud för företaget, som kan göra att det finns skäl att räkna med en högre timkostnad än enligt timkostnadsnormen. Eftersom If har inte lämnat några uppgifter till ledning för beräkningen av den faktiska timkostnaden kan denna, mot Bilstugans bestridande, enligt min mening inte antas uppgå till ett högre belopp än som motsvarar timkostnadsnormen. Ersättningen för Ifs rättegångskostnader bör därför bestämmas i överensstämmelse härmed. Överröstad i den delen är jag i övrigt ense med majoriteten.”